

N:o 60.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dispositionen af förra militiebostället $\frac{11}{12}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägdén n:o 1, en äng, i Jemtlands län.

(I. A.)

Under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för den 13 nästlidne mars har i en samma dag aflåten proposition (n:o 45) Kongl. Maj:t i fråga om dispositionen efter nu löpande arrendeperiods utgång af det på tjugu års tid från midfastan 1878 utarrenderade förra kompanichefsbostället $\frac{11}{12}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägdén n:o 1, en äng, i Hammerdals socken af Jemtlands län föreslagit Riksdagen att medgifva:

att hufvudgården med Blytorpet och i öfrigt enligt uppskattningsmännens förslag tillagda egor måtte å offentlig auktion till den högst-

Bih. till Riksd. Prot. 1896. 4 Saml. 1 Afd. 48 Häft. (N:o 60.)

hjudande försäljas på de i kongl. brevet den 29 maj 1874 stadgade vilkor och med förbehåll om rätt till utfartsväg öfver utmarken för innehafvaren af Anderstorpet;

att sistnämnda torp, Brita Stinas torp eller Hanstorpet, Israelstorpet eller Frisktorpet, Säfseletorpet och Söjsvedstorpet med de för dessa torp af uppskattningsmännen föreslagna områden äfvensom Skarpåslägden måtte i enlighet med Riksdagens skrifvelse den 9 maj 1894 hvar för sig till försäljning utbjudas för de dem åsatta saluvärden samt med iakttagande, dels att hvart och ett af torpen erbjödes den torpare, som innehade detsamma, dels ock att, hvad anginge Säfseletorpet, förbehåll gjordes om rätt för innehafvaren af Söjsvedstorpet att taga väg öfver den till Säfseletorpet hörande utmark;

att Storön med derå belägna torp bibehölles i kronans ego för att jemte den redan till kronopark afsatta utskogen disponeras för skogs-väsendets ändamål;

att, innan åtgärd vidtoges för försäljning af de i första och andra punkterna omförmälda delar, det egendomen åsatta mantal genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fördelades å hufvudgården med de egor, som till densamma skulle höra, å den till kronopark afsatta utskogen jemte den för samma ändamål afsedda Storön samt å hvart och ett af de i andra punkten omförmälda torp; samt

att de medel, som genom nu ifrågasatta försäljningar kunde komma att inflyta, måtte, på samma sätt som köpeskillingarne för försälda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

I åberopade statsrådsprotokollet meddelas, hurusom domänstyrelsen i skrifvelse den 6 mars innevarande år, med tillkännagifvande att det genom boställsdirektionens vid Jemtlands fältjägarcorps kontrakt den 18 augusti 1877 på tjugu års tid från midfastan 1878 utarrenderade förra kompanichefsbostället $\frac{11}{12}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägden n:o 1, en äng, i Hammerdals socken af Jemtlands län lemnade i årligt arrende 120 kubikfot korn och kontant 541 kronor och således icke finge utan Riksdagens särskilda medgifvande försäljas, men att vid den uppskattning å egendomen i och för dess förnyade utarrendering, som under sistlidet års höst förrättats af vederbörande domänintendent och biträdande uppskattningsmän, desse, under åberopande af kongl. brevet till domänstyrelsen den 13 juli 1894 angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, framställt förslag om egendomens styckning och försäljning, understält den sålunda väckta frågan Kongl. Maj:ts pröfning.

Af det vid domänstyrelsens berörda skrifvelse fogade instrument öfver förrättningen jemte tillhörande kartor och egobeskrifningar hade inhemtats:

att egendomen vore belägen invid Hammerdalssjön 7 mil från staden Östersund och 6 kilometer från Hammerdals kyrka;

att på grund af kongl. brefvet den 26 januari 1877 utskogen, genom Vikfjärden skild från de norr derom belägna öfriga delarna af egendomen och innehållande enligt upprättade skogsindelningshandlingar en areal af 3,964 hektar 99 ar, från den 14 mars 1878 disponerats såsom kronopark;

att återstoden af egendomen utgjordes af *dels* hemskiftet med derå belägna torpen Blytorpet och Brita Stinas torp eller Hanstorpet, *dels* hemskogen, som genom åtskilliga vattendrag delades i tre delar, nemligen Näset med der varande torpen Israelstorpet eller Frisktorpet och Andersstorpet, Remmen med derå befintliga torpen Säfseletorpet och Söjvsvedstorpet samt den genom Vikfjärden från egendomens utskog skilda Storön med der belägna torpen Petterstorpet och Olof Ersson Grips torp, *dels* ock ofvannämnda, på omkring 3 kilometers afstånd från hufvudgården nära Skarpås by belägna äng, Skarpåslägden, med en areal af 2,43 hektar;

att jordmänen på de högre, omkring gården belägna åkrarna utgjordes af lermylla med här och der förekommande jordfasta stenar samt på den lägre, nedåt sjön och intill hagmarken belägna åkern af svartmylla på lera och sten;

att vid torpen, som alla vore försedda med kronan tillhöriga hus, åkern vore af omvexlande beskaffenhet och sämst å Söjvsvedstorpet;

att det antal kreatur, som föddes å hvarje torp, vanligen utgjordes af 3 kor och 1 häst samt 6 får;

att Skarpåslägden utgjordes af mossgången hårdvall med särdeles god, till åker lämplig jordmån;

att skogsmarken bestode å Näset af *dels* sidländ och *dels* stenbunden mark, öfver allt beväxt med tall, gran och björk i alla åldrar, men på vissa ställen i glest bestånd, å Remmen af moartad grusås, beväxt med tall och gran, samt å Storön af för skogsväxt godartad tallmo;

att å sistnämnda skogsskifte finnes mycken sparad skog;

att i de till egendomen hörande vattendragen finnes godt fiske;

att goda tillfällen till arbetsförtjenst ansetts vara att påräkna under den tid flottning pågår;

att egendomens onera och allmänna besvär för år 1894 uppgått till 366 kronor 4 öre, deri inberäknadt grundskatt och brandstodsafgift; samt

att landsvägsunderhållet sommar och vinter beräknats kosta 200 kronor.

På sätt nyss blifvit antydt hade uppskattningsmännen enat sig om den mening, att förevarande egendom vore lämplig för styckning, och såsom skäl derför anført:

att större jordbruk icke lönade sig i frågavarande trakter, der mången gång sädesskördarna sloge fel till följd af frostsador;

att skatter och onera vore höga, hvarför det ofta nog vore svårt att erhålla det arrende, som en egendom sådan som denna borde betinga;

att bostället vore beläget nära 5 mil från annan utarrenderad kronoegendom, hvarför rese- och traktamentsersättningarna för syner och besigtningar med mera blöfve dryga; och

att kronan med all säkerhet skulle erhålla större behållning genom att försälja ifrågavarande egendom än genom att utarrendera densamma.

Till följd häraf hade uppskattningsmännen föreslagit:

att från hemskiftet afsöndrades Brita Stinas torp eller Hanstorpet med tillägg af en del af den öster derom belägna hagmarken;

att resten af hemskiftet, innefattande hufvudgården med Blytorpet, efter mantalsfördelning försåldes antingen såsom ett helt eller ock delad i två lika delar;

att från hemskogsskiftet Näset afsöndrades torplägenheterna Israels-torpet eller Frisktorpet och Anderstorpet med tillägg af något skogsmark till hvardera;

att återstoden af hemskogsskiftet Näset ansloges till skog åt hufvudgården;

att hemskogsskiftet Remmen upplätes såsom två afsöndringar, den ena med Säfseletorpet och den andra med Söjsvedstorpet;

att hemskogsskiftet Storön med de två derå belägna torpen disponerades såsom kronopark med åsatt särskildt mantal;

att Skarpåslägdén försåldes särskildt för sig;

att det afgäldsbelopp, som för nyss nämnda afsöndringar blöfve fastställt, fördelades på de olika hemmansdelarna efter det mantal, som komme att åsättas dem; samt

att särskildt mantal åsattes den redan såsom kronopark disponerade utskogen.

Härförutom hade uppskattningsmännen föreslagit, att alla de träd å hemskogsskiftena Näset och Remmen, hvilka hölle 13 engelska tum och deröfver 1,5 meter från roten, icke skulle ingå i försäljningen, utan för kronans räkning särskildt efter utstämpling försäljas, enär tillräckligt husbehovsvirke derförutom finnes.

Den fördelning af egorna, som uppskattningsmännen sålunda förordat, framginge af följande i uppskattningsinstrumentet intagna tablå:

	Åker och tomter.			Annann mark.			Summa.		
	hektar.	ar.	qv. met.	hektar.	ar.	qv. met.	hektar.	ar.	qv. met.
Litt. A Hufvudgården	22	92	77	217	35	26	240	28	3
» B Brita Stinas torp eller Hanstorpet, som innehafves af Brita Stina Olofsdotter	3	29	75	9	68	88	12	98	63
» C Israelstorpet eller Frisktorpet, som innehafves af Olof Israelsson	2	44	55	13	79	45	16	24	—
» D Säfseletorpet, som innehafves af August Ulriksson	3	69	20	24	6	80	27	76	—
» E Söjsvedstorpet, som innehafves af Emanuel Gren,	1	86	70	48	89	5	50	75	75
» F Anderstorpet, som innehafves af Johan Strandberg	1	77	55	13	8	45	14	86	—
» G Skarpåslägden	—	—	—	2	43	—	2	43	—
» H Kronopark Storön med Peterstorpet och Griptorpet	4	92	5	322	73	62	327	65	67
Summa	40	92	57	652	4	51	692	97	8

Beträffande saluvärdena å de olika lotterna, hade de af uppskattningsmännen föreslagits sålunda:

å hufvudgården	10,000 kronor,
» Brita Stinas torp	1,400 »
» Israelstorpet	1,400 »
» Säfseletorpet	2,000 »
» Söjsvedstorpet	2,500 »
» Anderstorpet	1,100 »
» Skarpåslägden	750 »

eller tillhopa 19,150 kronor,

hvarjemte uppskattningsmännen afgifvit förslag till årliga afgälder i penningar för torpen samt hemstält, att hvart och ett af dessa skulle hembjudas åt den, som innehade detsamma.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet hade i afgifvet yttrande förklarat sig biträda det väckta förslaget om egendomens styckning på sätt och under vilkor, som uppskattningsinstrumentet innehölle; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillika upplyst, att, enligt hvad domänintendenten meddelat, vederbörande torpinnehafvare förklarat sig villige att på de i instrumentet angifna vilkor tillösa sig torpen, äfvensom att egendomens taxeringsvärde utgjorde 15,000 kronor.

Domänintendenten hade derjemte meddelat, att utfartsvägar saknades för Söjsvedstorpet och Anderstorpet; och hade han till följd deraf föreslagit, att rätt till sådan väg måtte vid en eventuel försäljning förbehållas, för Söjsvedstorpet öfver utmarken till Säfseletorpet och för Anderstorpet öfver utmarken till hufvudgården.

Då de af uppskattningsmännen till försäljning föreslagna torplägenheterna äfvensom Skarpåslägden syntes utan skada eller olägenhet för stamhemmanet kunna afskiljas derifrån, samt en särskild föryttring af dessa lägenheter skulle lända till befordran af det ändamål, som afsåges i Riksdagens skrifvelse den 9 maj 1894 angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, hade domänstyrelsen förklarat sig biträda uppskattningsmännens förslag om föryttring af ifrågavarande lägenheter med de för dem afsedda områden, likasom ock det syntes domänstyrelsen ej vara mer än billigt, att hvarje torplägenhet utbjödes först till den torpare, som bebodde densamma. Hvad åter anginge förslaget, att torplägenheterna skulle såsom afsöndringar fransäljas stamhemmanet, hade domänstyrelsen funnit denna upplåtelseform i förevarande fall vara mindre lämplig och därför hemställt, att torpen skulle taga del i stamhemmanets mantal; och hade styrelsen i sammanhang dermed upplyst, att Skarpåslägden icke inginge i nämnda mantal, utan hade blifvit särskildt skattlagd.

Vidkommande derefter uppskattningsmännens förslag, att förutom omförmälda lägenheter jemväl egendomen i öfrigt, med undantag af dels den redan till kronopark afsatta utskogen, dels ock Storön, skulle utbjudas till försäljning, hade domänstyrelsen med afseende å de skäl, uppskattningsmännen derför anført, och i följd af de stora svårigheter, som allt sedan styrelsen började sin verksamhet mött för att till skäligt pris utarrendera i Jemtland belägna egendomar, förklarat sig instämma i uppskattningsmännens förslag i denna del, dervid dock styrelsen ansett skäl ej förefinnas att i mer än en lott utbjuda hvad under denna försäljning skulle inbegripas. Slutligen hade domänstyrelsen, jemte meddelande att styrelsen redan förordnat om utstämpling och försäljning af de å Näset och Remmen befintliga större träd, förmålt sig icke hafva något att anmärka mot de åsatta saluvärdena.

Uppenbarligen föreläge här, enligt hvad chefen för finansdepartementet till omförmälda statsrådsprotokoll yttrat, ett fall, då styckning af en kronodomän i flera delar kunde ega rum till fördel för kronan, på samma gång en dylik åtgärd äfven stode i full öfverensstämmelse med Riksdagens beslut i fråga om åtgärders vidtagande i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk. Mot domänstyrelsens förslag att stycka ifrågavarande egendom hade departementschefen icke heller något att erinra.

Enligt hvad departementschefen vidare anförde, lemnade egendomen i årligt arrende 120 kubikfot korn och kontant 541 kronor, motsvarande, efter spanmålens förvandling i penningar, omkring 766 kronor. Jemförde man vidare arealen och uppskattningsvärdena å de egor, som enligt domänstyrelsens förslag vore afsedda att tilläggas å ena sidan hufvudgården och å andra sidan samtliga öfriga delar af den nu utarrenderade egendomen, borde med temlig visshet kunna förutses, att hufvudgården, om den fortfarande bibehölles i kronans ego och i vanlig ordning utarrenderades, komme att betinga ett arrende understigande 500 kronor om året. Arrendevärdet å hufvudgården hade ock af uppskattningsmännen beräknats till endast 400 kronor om året. De skäl, som i allmänhet talade för försäljning af kronoegendomar, hvilka i årligt arrende gäfve mindre än 500 kronor, föreläge således äfven här hvad hufvudgården beträffade, och någon särskild anledning för densammas bevarande åt kronan hade icke heller anförts. Äfven hufvudgården syntes därför, på sätt domänstyrelsen föreslagit, böra till försäljning utbjudas;

och hemstälde departementschefen därför, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra den framställning, förevarande proposition innehåller.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling denna proposition blifvit hänvisad, har icke haft något mot Kongl. Maj:ts framställning att erinra; hvadan utskottet hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
